

Jaimes al desert: un poble defensant el seu territori

La resistència del Sàhara

«Amb paciència també es guanya la guerra»

E temps té tota una altra dimensió en el desert. També en els campaments de refugiats saharians, situats prop de Tindouf, en la zona fronterera amb Algèria, on, sobretot, hi ha dones i nens. Totes les coses tenen allà un significat de llarga durada, fins i tot la guerra que de fa vuit anys estan protagonitzant primerament contra el Marroc i Mauritània, i ara només en contra del regne alauí.

Per això no es cansen de repetir des que arribes als campaments: «Amb paciència, també es guanya la

Laura PALMÉS

guerra. I nosaltres guanyarem. Només és qüestió de temps.»

La sahariana és una societat militaritzada, organitzada en funció de la guerra, encara que, per a molts, fins aquest mes d'agost, arran dels acords signats entre Gadafi i Hassan, hagi estat oblidada.

El poble saharià en el seu èxode —la població es calcula entre cent i cent cinquanta mil habitants, segons fonts del Polisàrio— ha conservat l'organització político-administrativa que deixà el colonialisme espanyol i que correspon a les regions en

què abans era dividit el territori, Dakla, Smara, el-Aiun, les capitals de les quals ara són ocupades pel

Marroc i formen l'anomenat Triangle Útil.

Cada *uilaia* (regió) és integrada per diverses *daires* —localitats—, que formen un total de vint-i-tres i que són la base administrativa de les *uilaies*. En cada *daira* hi ha diversos campaments. Els habitants viuen en *jaimes* (tendes) i s'organitzen en diferents comitès —Sanitat, Afers Socials, Artesania, Alimentació i Educació—. Les dones en són les responsables. Aquests comitès, en una societat en la qual a nivell de subsistència diària no hi ha diners, sinó que es regeix per una economia d'autoabasta-

L'actitud del govern del PSOE és igual que la dels governs espanyols anteriors.

ment, són els que duen a terme la tasca paral·lela a la de la guerra, la construcció d'un país des de l'èxode.

Així, i des que l'ocupació marroquina, després dels acords de Madrid i de la marxa verda, els féu iniciar el camí cap als territoris més inhòspits del desert, aquells que motivaven que els qui es decidien a travessar-los fessin abans testament, aquest poble nòmada i guerrer s'ha entestat en la fita de construir un nou estat. Es aquesta la raó per la qual donen tanta importància a la cultura, perquè —diuen— «no es pot aixecar un poble sense cultura».

Mai no expliquen, però, els seus governants, ni ells mateixos en converses privades, quines seran les bases d'aquest futur estat. Es limiten a afirmar, com feia Bulahe Halifa, director de *Sàhara Libre*: «Som un país tercermundista, africà, musulmà, no alineat, i progressista. El Front Polisario és nacionalista i construirem un país a la mesura de les nostres necessitats.»

Sempre recalquen, d'una altra banda, en les visites a escoles nacionals —n'hi ha tres— a les petites escoles que hi ha a les *daires*, als hospitals, i als centres per a la prevenció i cura de mares i nens afectats de raquitisme i desnutrició, que «el colonialisme espanyol no deixà res. Tot ho hem fet nosaltres en onze anys de lluita».

Per al poble saharià, aquesta data es remunta al 20 de maig de 1973, quan fou atacat un emplaçament militar espanyol a Kgangua. Tenen un profund sentiment de traïció per part de l'Estat espanyol: «Espanya ens va traïr d'una manera vulgar i

per l'esquena. Ens havia promès la independència, i l'única cosa que féu és vendre'ns al Marroc, a canvi d'acords econòmics.» Així s'expressava Senia Ahmed, directora de l'escola de dones «27 de Febrer», on reben, les dones, instrucció acadèmica i militar.

Les dones, que només accepten parlar d'elles mateixes com unes més en aquesta guerra, estan militaritzades; d'elles depèn la seguretat i la vida en els campaments, i es preparen per a defensar-les i per a combatre, si cal.

Es difícil que les dones i els homes saharians vul-

guin expressar les sensacions més íntimes. En la guerra, però, no se senten mai sols, i en la guerra somnien com els nens, perquè encara tot està per arribar. Un dels seus eslògans, «la pàtria o el martiri», resumeix allò que Senia Ahmed contava quan li preguntaven quin sentit té per a ella la vida i la mort: «per a nosaltres, la vida no té sentit sinó és una vida per la lluita i l'alliberament del nostre poble, i estem tots disposats a donar-la per aconseguir-ho. Per això, tampoc no tenen sentit per ells mateixos les olors, els gustos, el menjar, el beure. Per això, nosaltres oferim cada dia màrtirs dels nostres millors fills».

El seu interès per ser un poble culte els ha portats a experimentar amb el que anomenen «educació permanent»: a l'estiu, els qui han marxat fora a estudiar —gairebé tots són homes— ensenyen en les *jaimes*. Es pot aprendre en el desert fins que arriba la mort.

A enginyers agrònoms saharians que han estudiat a Panamà es deu, d'una

altra banda, el cultiu d'un hort enmig del desert. S'hi empra el sistema de reg en solc —al subsòl del desert hi ha bosses d'aigua—, i es conreen cebes, tomàquets, pastanagues, i, fins i tot, alfals.

No expliquen mai amb quins mitjans materials, a part de l'esforç humà, han comptat per a la construcció de centres escolars i hospitals, on es fa evident una manca d'estris i material. Assenyalen que amb l'ajut de les associacions internacionals d'amistat amb el poble saharià, i amb el de la Creu Roja, i en aquest cas, esmenten l'algeriana.

D'Algeria reben el teixit per fer la roba, i amb restes de material bèl·lic construeixen objectes d'artesanía, o també casolans, com una batedora feta amb una beina de bala i cinc filferros.

Des de l'inici de la guerra amb el Marroc, el Front Polisario, que no compta amb aviació, ha alliberat diverses ciutats ocupades, però la construcció per part de Marroc d'un mur gegantí de dos metres de sorra amb una important concentració de tropes —cent mil soldats— i aviació ha suposat per a l'Exercit d'Alliberament Popular del Sàhara —ELPS— el replantejament de les seves tàctiques de combat.

Amb ajut americà, el Marroc iniciava l'any 1981 la construcció d'un primer sector del mur, que tancava les ciutats que formen el Triangle Útil. La presència de *jeeps* i persones a llarga distància —60 quilòmetres—, la detecten mitjançant potents radars fabricats per la firma americana Westinghouse.

L'any 1978 es calculava que les Forces de l'ELPS eren d'uns deu mil homes. En aquests moments, el

El Front Polisario és nacionalista. «Construirem un país a la mesura de les nostres necessitats.»

Al Sàhara tot el poble està en guerra

Polisario no facilita dades sobre la composició del seu exèrcit. L'armament de l'ELPS és, en la major part, de procedència soviètica, sobretot pel fet que el Marroc rep ajut militar dels EUA i de països europeus.

La construcció del mur ha significat per al Marroc l'única forma d'aturar els atacs de l'ELPS, que els primers anys de guerra, i mitjançant la tàctica de la guerra de guerrilles, havia aconseguit recuperar la major part dels territoris ocupats, llevat de Dakla, Smara, el-Aiun i Bu-Cra, on, malgrat tot, l'ELPS havia volat la cinta de transports dels fosfats, font de riquesa de primera magnitud.

El 3 de maig passat i davant de la cimera de l'OUA (Organització per a la Unitat Africana), tantes

vegades ajornada, que s'ha de celebrar el novembre a Addis Abeba, el Marroc va intensificar les accions militars, va completar la tercera part del mur i va tancar ciutats que el Polisario considerava territoris alliberats de la República Àrab Sahariana i Democràtica (RASD), com

ara Djiria, Hauza i Amgala.

Malgrat això, en els darrers mesos, l'Exèrcit de la RASD ha reprès els atacs, fins i tot contra les zones del Triangle Útil, tancades pel mur, i ha causat fortes baixes en l'Exèrcit marroquí.

Per a Mahfoud Ali Beiba, primer ministre de

la RASD, «la construcció per part del Marroc del mur no és més que un símptoma de feblesa. En tots els processos d'alliberament nacional s'ha demostrat la ineficàcia de la construcció de murs. Només s'explica per la feblesa el fet que un exèrcit tant potent com el marroquí, tan armat com el marroquí, hagi hagut de recórrer a un mur. Per a nosaltres, aquesta és una guerra de llarga durada. Dia a dia, en aquests vuit anys de lluita, hem anat superant els obstacles, i, aquest, també el superarem, amb un replantejament de les nostres tàctiques de guerra».

La posició ambigua que el govern espanyol manté en el contenciós del Sàhara, mentre que en el temps en què el PSOE era oposició havia estat molt més

Als campaments sahariens la formació dels joves és fonamental

EXPOSICIONS

14 SETEMBRE

«8 joves artistes de Mainz»

(Sala d'exposicions)

28 SETEMBRE

«Cartells de cine de Renau»

(La Caixa) Fundació municipal de Cine i Fundació Renau

29 SETEMBRE

«Fotografia del Mediterrani»

(Saló de Cristall)

OCTUBRE

«Egido Costantini»

(Sala d'exposicions)

OCTUBRE

«Peppino Benlliure»

(Cercle de Belles Arts)

OCTUBRE

«Fotografia de premsa»

Excm. Ajuntament de València

DELEGACIÓ MUNICIPAL DE CULTURA

clara i favorable a la RASD, es observada amb preocupació per part dels dirigents saharis, i amb un cert menyspreu pel poble saharià. Mahfous Ali Beiba voldria que les relacions entre Espanya i la RASD fossin com han de ser: «és a dir, de tipus ideal, així és com nosaltres les voldríem, però substancialment és pot dir que l'actitud del govern socialista no ha variat respecte als anteriors governs que hi ha hagut a Espanya».

Compten amb el suport d'Algèria, a qui estratègicament no interessa un Sàhara integrat en la monarquia marroquina. Sempre remarquen els dirigents saharis, i també ho feia el president de la RASD, Mohamd Abdelaziz, el passat 20 de maig,

que: «la nostra guerra no va adreçada contra el poble marroquí, sino contra el règim monàrquic de Hassan». Algèria, malgrat l'intercanvi d'emissaris entre Hassan i Chadli Benjedid, s'ha negat en redó a assistir a la cimera que el 13 d'agost passat celebraren al Marroc el cap d'estat libi i el monarca alauí.

Mahfoud Ali Beiba, el

qual no desmenteix que ja s'hagen produït contactes secrets entre el Marroc i la RASD, afirma que «per a nosaltres no tindran cap valor fins que no siguin reconeguts oficialment pel Marroc, sota els auspicis dels organismes internacionals» i no creu en la possibilitat de perdre, malgrat el context internacional: «perquè mai s'ha vist que una causa justa pugui perdre».

Juguen en aquesta guerra amb l'element natural més important que tenen a les seves mans: el temps. Els seus atacs per sorpresa contrasten amb els moviments lents de mà que empren per treure's les mosques, que, contínuament, van a parar als seus llavis, a les parpelles, als seus rostres. També sense pressa caminen per la sorra cap a un horitzó que al capvespre és, de vegades, del mateix color de les túniques. Normalment desconfien, i els costa molt explicar als de fora allò que senten. El seu únic paisatge, cada dia, és el cel i la sorra. I allà, al Sàhara, en el desert, en els campaments de refugiats saharis, es viu la guerra com una lluita per la vida.

Vicent PARTAL

Un dels afers més foscos protagonitzat en els darrers anys per la política exterior espanyola ha estat la cessió precipitada del Sahara Occidental al Marroc i Mauritània. Aquesta cessió resulta més fosca si es té en compte com resultà de contradictòria amb la voluntat expressada reiteradament, fins dies abans de la signatura dels acords de Madrid, de propiciar un procés de descolonització. No es pretenia en darrera instància que el procés facilités l'accés al poder del Polisario, però sí que permetés una sobirania formal del territori, possiblement a través d'aquell curiós «primer partit legal espanyol», que fou el PUNS —Partit d'Unitat Nacional Saharià— de Dueh Sida Noucha.

Moltes explicacions s'han donat per a justificar el sobtat canvi d'actitud. Evidentment, eren els dies

Sàhara: una estranya venda

de la mort de Franco i els dirigents espanyols no gaudien precisament d'una posició de força en el concert internacional. La presència d'Espanya a la zona era insostenible; la victòria del Polisario —aliat amb Algèria— suposava un revés per a la política dels Estats Units en la zona, però, a més, aquests tenien un interès molt específic en aquella franja del gran desert.

La prestigiosa revista

Africasia en un dossier publicat a l'octubre del 1976, on es dissenyava l'estratègia americana al Magreb, desvetllava el projecte de creació d'una base de submarins a Punta Jandía (Fuerteventura). Serviria per al proveïment dels «Trident», els quals, equipats amb missils «Perseus» de 12.000 km, d'abast mitjà, podrien interceptar, des de les Canàries, amb els seus caps nuclears múltiples, qualsevol blanc a Europa o Àfri-

ca, sense haver d'entrar en la tothora conflictiva Mediterrània. Aquesta base es complementaria amb una altra d'aeronaval a instal·lar, bé a Gando (Las Palmas), bé a El Médano (Tenerife).

L'únic problema per als nord-americans era que, davant un hipotètic atac, la defensa aèria tardaria cinc minuts a detectar-lo i repel·lir-lo, mentre que els moderns avions de combat travessen en poc menys de quatre minuts els 115 km que separen Canàries de la resta d'Àfrica. S'imposava, per tant, la instal·lació d'una primera línia de radars de detecció en sòl continental, i dins aquesta línia era fonamental instal·lar-ne en territori saharià. És clar que, tot això «una volta pacificat», és a dir, una volta exterminats els polisaris. La feina correspongué al Marroc. El qual, per cert, encara no ha pogut reeixir en l'intent.